

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 194

מסכת שבועות ט"ז-כ"ב

בס"ד, ז' אדר א' תשס"ג

השבוע בגליון

■ הסגת גבול - החלפת שמות החכמים
■ מדוע יש נשים המתפללות תפילת ערבית בליל שבת?
■ "כל ישראל ערבים", האומנם כל?

■ שלוש שיטות לחישוב שנת השמיטה
■ מדוע אסור בשבת לייבש דיו כתיבה?

■ כיצד אומרים תהילים לרפואת החולה?
■ מדוע אומרים "יושב בסתר" בהלויות
■ ברכה על מעשה חולין שתוצאתו מצווה

דף טו/ב אסור להתרפאות בדברי תורה

דבר העורך

סיפור של סובאר

הוא החנה במיומנות את מכונית הסובאר הישנה בין שתי עגלות אשפה, ובעודו נאבק בידית החורקת, שמיאנה את שמינה מאז מלחמת לבנון, בהה במכונית מהודרת שחלפה מעדנות על פניו, ובבלב גמלה החלטתה. הגיע הזמן.

זה לו עשרים וארבע שנים שהוא עמל בפרך כדי לבסס את מעמדו הכלכלי. הוא לא חל בכל מלאכה. רבים עדיין זוכרים כיצד באישון ליל היה שוטף בחריצות חדרי מדרגות, בעוד כובע רחב שוליים מסתיר את פניו. בעזרת "קשרים" שיצר בעבודתו זו, הוא שידרג את מקצועו והחל לעסוק בתיקונים קלים. פה דלת, שם חלון, כוור סתום וחרסינה שבורה ותוך מספר שנים הוא מצא את עצמו מעסיק שני פועלים גברתיים, גיבריל וחליל, שעמלו עמו מבוקר עד ליל.

מרפסות סוכה רבות נזקפות על שמו, ומאות מטבחים עברו תחת ידי הזהב שלו. במהלך השנים הוא החליף את דירת השיכון שבה התגורר, בדירה רחבת ידים. רעייתו ריהטה את הבית בטוב טעם, והוא, עם גיבריל וחליל, העמידו בו מטבח לתפארת. בית למופת.

לא היה לו במה להתבייש. עסק גדול, בית מפואר, משפחה למופת, ממון בשפע, בריאות איתנה, וחסד ה' מעולם ועד עולם.

עם השנים הצטבר סכום כסף הגון בחשבון הבנק שלו, כזה אשר ניתן היה לכונו "בסיס כלכלי איתן". חלומו הישן התגשם.

הוא החליק בידו המיובלת על הגה הפלסטיק הסדוק, ליטף את מוט ההילוכים שאיבד את ראשו כתוצאה מחבטה אדירה של כוור כבד, סקר את מושבים הבלויים במבט אוהב, וידע כי לא עוד. הגיע הזמן.

הוא נותר לו מושבו, דואה בדמיונו על כנפי העתיד. הוא חזה את מכוניות העתידיות, צבועה בצבע מטאל כסף, מתגלים דיגיטליים עומדים לפקודתו בכל רגע, וחלונות חשמליים כמובן.

הנה, הוא נוהג במכונית המחליקה חרש וסופגת אל קרבה את מהמורות הכביש, ומחנה אותה בחניון מיוחד שגיבריל וחליל יתקינו עבורו. אז, הוא ייצא מן הרכב, ילחץ מעדנות על השלט, ובתגובה יעפילו זוגיות כהות מתוך הדלתות הכבדות ויכסו את חללי מכוניתו המהודרת. זמזום חרישי, שילוה בהבהוב זריז

כיצד אומרים תהילים לרפואת החולה?

גמרתנו מביאה את דברי רבי יהושע בן לוי שאמר: "אסור להתרפאות בדברי תורה", וכן נפסק להלכה (שולחן ערוך" יו"ד סי' קע"ט, ועיי' רמב"ם הל' י"ב, ב"ח יו"ד שם, "באר שבע" סנהדרין קא/א ועוד). כל האמור הוא לגבי אמירת פסוקים לרפואת החולה, אך מבואר בסוגייתנו, כי מותר לקרוא פסוקים על הבריא כדי להגן עליו מפני המזיקין (שו"ע שם סי' י'). מדוע? ומהו הטעם לכך שאין לקרוא פסוקים לרפואת החולה, וכיצד אנו אומרים תהילים לרפואה, ובאלו מקרים אין כל איסור? על כך ועוד במאמר שלפנינו.

ברור לכל, כי המתפלל על החולה רשאי לומר גם פסוקים לרפואתו, כפי שבתפילות רבות משולבים הפסוקים "א-ל נא רפא נא לה", "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, כי אני ה' רופאך", ועוד. אלא, שאין לומר פסוק מסויים **כסגולה לרפואה**, מעין קמיע (קונטרס "תמים תהיה השלם" אות י"ג ועוד), ושני טעמים נאמרו לאיסור זה.

אין להשתמש בתורה הקדושה: הגאון רבי יוסף רוזין, בעל ה"צפנת פענח" (על הרמב"ם, מהדורא תניינא עמ' 71) מבאר, כי הקורא פסוק כסגולה, הרי הוא משתמש בתורה הקדושה לצרכיו או לצורכי זולתו, ואין להשתמש בתורה הקדושה. אולם, הקורא פסוק עבור אדם בריא, אינו נחשב כמשתמש בתורה, שהרי הבריא אינו זקוק אלא להגנה מפני מחלות, ומניעה אינה נחשבת כפעולה מעשית, וממילא, אינו נחשב כמשתמש בתורה.

אולם, המהרש"א (סנהדרין שם) מבאר, כי האיסור לקרוא פסוק לסגולה לרפואת החולה נובע מן החשש שהדבר **יפחית מכבודה של התורה**. שכן, קריאת פסוק לסגולה משווה את התורה לשאר התרופות, ובכך נוצר רושם כאילו התורה כמוה כתרופה אשר אינה יכולה למנוע את המחלה כי אם לרפאותה. מובן, איפוא, מדוע מותר לקרוא פסוק לזכותו של הבריא, שהרי אדרבה, בכך מוכח, כי התורה הקדושה "מגנה ומצילה".

משעוסקים אנו בנושא אמירת תהילים, ראוי לציין את דברי בעל "החינוך" (מצווה תק"ב), אשר כתב: "אבל הזכירו לומר מזמורים אלו, שיש בהם דברים יעוררו נפש היודע אותם, לחסות בה' יתברך ולהשים כל מבטחו, ולקבוע בלבבו ויראתו ולסמוך על חסדו וטובו, ומתוך התעוררות על זה יהיה נשמר בלי ספק מכל נזק... לא אסרה תורה שיאמר אדם דברי תורה לעורר נפשו לטובה, כדי שיען עליו אותו הזכות לשמרו".

יש לציין, כי כל האמור לעיל מתייחס לחולה שאין בו סכנה. אולם, מותר לומר פסוקים ולקרוא תהילים בכל צורה שהיא לרפואת חולה שיש בו סכנה, כפי שהותרו כל האיסורים שבתורה מפני פיקוח נפש (תוס' ד"ה "אסור" וב"שולחן ערוך" יו"ד סי' קע"ח סי' ח').

דף טו/ב שיר של פגעים

סגולותיו של הפרק "יושב בסתר עליון"

בעת הקמת המשכן במדבר סיני אמר משה רבינו "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו". מיד לאחר מכן הוסיף משה רבינו ואמר לבני ישראל את המזמור (תהילים צא) "יושב בסתר עליון", שהוא אחד מתוך אחד עשר המזמורים שחוברו על ידו, ואשר נכללו לאחר מכן בספר תהילים על ידי דוד המלך (רש"י ד"ה "יושיר"). מזמור זה נאמר על ידי

המשך בעמוד הבא

המשך בעמוד הבא

לעילוי נשמת
מרת מלה (מחלה) זיסר ע"ה
בת ר' יוסף ז"ל נלב"ע י' אדר תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחיה

לעילוי נשמת
מרת שושנה חיה בן משיח ע"ה
בת רבקה ע"ה נלב"ע ו' אדר תשמ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בנה ידידינו הר"ר **מנחם ודליה בן משיח שיחיה** - סביון

לעילוי נשמת
מרת גיטל יהודית וולקן ע"ה ב"ר צבי זאב ז"ל נלב"ע ב' באדר תשס"א
והר"ר **דב צבי וולקן** ז"ל ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ז באדר א' תשנ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י בנם ידידינו הר"ר **דוד וולקן** ומשפ' שיחיה - גבעתיים

המשך מעמוד קודם

משה רבינו כדי להבריש שדים וכוחות טומאה ממקום המשכן. בסוגייתנו מבואר, כי גם בעת הוספת שטחים להר הבית או לירושלים, יש לומר מזמור זה כדי שהשכינה תוכל לשרות במקום נקי מרוחות טומאה, (עיי' מהרש"א ו"ח חתם סופר" בסוגייתנו). **בצל ש-ד-י יתלונן:** הגאון מוילנא זצ"ל מבאר את המילים "בצל ש-ד-י יתלונן" במזמור זה, באופן נפלא. כידוע, לפני חטא העגל שרתה השכינה בקרב ישראל. אולם, לאחר חטא העגל הסתלקה שכינה, כפי שאמר הקב"ה למשה רבינו (שמות ל"ב) "ושלחתי לפניך מלאך". כאשר נחנך המשכן, שבה שכינה לשרות בישראל ועל כך אמר משה רבינו (תהילים צ"א) "בצל ש-ד-י יתלונן", מלשון לינה. כלומר, מיום זה ואילך לא תעדר השכינה מישראל, אף לא לילה אחד ("עבודת הגרשוני" שיר השירים ג/ד). **מזמור זה כולל רמזים נפלאים** המעידים על ייחודיותו. כך, מציין המדרש (הובא במדבר קדמות לחי"א מערכת ו' אות ד'), כי בפרק זה יותר משמונה מאות אותיות, אך האות "זיין" אינה מופיעה בו אף לא פעם אחת. זאת, כדי לרמוז, כי האומר מזמור זה לא יזדקק לשמירה על ידי כלי זין, וכן לרמוז שהאומר בכוונה מוגן ושומר במשך ז' ימי השבוע (עיי' "רקח" פירוש לסידור כ' עמ' ק"א). [מעניין לציון הערה יפה ששמענו, כי במזמור "יושב בסתר" 849 אותיות, בגימטריה "מוצאי שבת". אף המילים "לא תירא מפחד לילה" הנמצאות במזמור זה, גם הן בגימטריה 849].

אמירת "יושב בסתר" במוצאי שבת: בעל ה"רקח" (שם) מוסיף ואומר, כי דוד המלך סמך את (תהילים צ"ב) "מזמור שיר ליום השבת" למזמור "יושב בסתר", כדי לרמוז לנו, כי טוב לומר מזמור זה במוצאי שבת, כפי שאנו נוהגים. כמו כן הוא מציין שמזמור זה יש בו סגולה לשמירה על שומרי שבת. שהנה, ראשי התיבות של המילים "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך" הם "כמיל לבד". היינו, מלאכי השרת שומרים את המקפיד שלא לצאת מתחום שבת יותר מאלפיים אמה, שהם מיל. **נציין,** כי מזמור זה גם נאמר על ידי אנשי החברה קדישא, בעת הוספת חלקות לבתי עלמין (שו"ת מהר"ם שיק ס"י שני"ז), וכן נוהגים לאומרו בהלווית המת, לבל יאחזו בו כוחות הטומאה (ראה "גשר החיים" פרק ט"ו).

דף טז/ב צריך שהיה למלקות

ברכה על מעשה חולין שתוצאתו מצווה

חכמינו זכרונם לברכה תקנו ברכה מיוחדת לכל מצווה אשר אדם עומד לקיימה, כדי לייחד את מעשהו לשם אותה מצווה.

כלל יסודי בהלכות ברכות המצוות קובע, כי יש לברך "עובר לעשייתך", כלומר, לפני עשייתן (פסחים ז"ב). לכן, אדם שנטל את ארבעת המינים בסוכות, ולאחר קיום המצווה הוא נזכר ששכח לברך, אינו רשאי לעשות כן, משום שעתה אין כל קשר בינו לבין המצווה שכבר נעשתה. אולם, אם הקשר בינו לבין המצווה קיים גם לאחר מעשה המצווה, רשאי הוא לברך עליה כאשר הוא נזכר כי שכח לברך "עובר לעשייתך". לפיכך, המתעטף בציצית ובעודה עליו נזכר שלא בירך על התעטפותו בה, רשאי הוא לברך כעת, וכדברי הרמב"ם (הל' ברכות פרק י"א הל' ה'): "שעדיין עשייתה קיימת", כלומר, עובדת היותו עטוף בציצית, היא תוצאה והמשך ישיר של מעשה המצווה, הלא הוא מעשה ההתעטפות, ולפיכך, הוא רשאי לברך כל עוד הוא עטוף בה. בשורות הבאות נשתדל להלך בזיהירות במשעולים שהתנו בחריפות רבה גאוני הפוסקים.

הבה נדון. מה דינו של אדם שהתעטף בטלית בלילה, שהוא זמן בו אין מצוות ציצית נוהגת, האם הוא רשאי לברך על מעשה מצווה זה בהפציע השחר בעודו עטוף בה. לכאורה, אין הוא שונה מהמתעטף בטלית ביום, אשר נוכחנו, כי הוא רשאי לברך לאחר זמן. מאידך, קיים הבדל תהומי בין שני מקרים אלו. שכן, המתעטף בטלית ביום, עשה מעשה מצווה, וכל זמן שהוא עטוף בטלית מכח מעשה מצווה זה, ניתן להבין כי הוא רשאי לברך על מעשה המצווה גם אם הדבר נעשה על ידו לפני זמן רב. לעומת זאת, אדם המתעטף בטלית בלילה, לא קיים מעשה מצווה, שהרי לילה לאו זמן ציצית הוא. לפנינו, אם כן, אדם עטוף בטלית, אשר מעולם לא עשה **מעשה** מצווה. ומאחר שאין מברכים אלא על **מעשה**, לכאורה, אין אדם זה רשאי לברך עם בוקר.

ברם, להלכה נפסק (רמ"א "שולחן ערוך" או"ח סי' י"ח סעי' ג'), כי אדם זה רשאי לברך! הא כיצד? ובכן, האפשרות היחידה שנותרה בדינו היא להציב יסוד חדשני בדיני ברכת המצוות ולקבוע, כי ניתן לברך גם על מצווה שמקורה במעשה **חולין**, כלומר, אין צורך בכך שהמעשה יהא מצווה, אלא די בכך שלפנינו מעשה חולין, אשר תוצאתו היא מצווה. יסוד חדשני זה, של קישור בין מעשה חולין לתוצאתו הנמשכת, מוכיח בעל ה"שאגת אריה" (סי' ל"ב) מסוגייתנו, כלהלן.

אדם טמא הנכנס לבית המקדש, עובר על איסור מן התורה, ונענש במלקות. בסוגייתנו מבואר (מספיקו של רבא אם צריך שהייה), כי גם אדם טהור שנכנס לבית המקדש ולאחר מכן נטמא ושהה שם, נענש. לכאורה, אדם זה פטור ממלקות, משום שאין מענישים כי אם על **מעשה** ואדם זה הלא נכנס בטהרה לבית המקדש, ואילו שהייתו - עמידתו במקום אחד, אינה יכולה להתפרש כמעשה.

הרי לנו, כי ניתן לקשר בין מעשה "חולין", אשר הוא עצמו אינו לא עבירה ולא מצווה, לבין תוצאתו! לפיכך, האדם ששהה בבית המקדש בטומאה נענש, ואין הוא נחשב כמי שעבר עבירה שאין בה מעשה (שו"ת "הר צבי" או"ח ח"א סי' י"א).

של כל פנסי המכונית, יסמן כי הפעולה הסתיימה בהצלחה.

ציפצוץ מטריד הקיצו באחת מדמויותיו, להוותו הבחין, כי בטעות לחץ על הצופר של מכוניתו, כאילו היה זה השלט.

מעולם, הוא לא ביצע צעד משמעותי מבלי שהתייעץ על כך עם רעייתו הנאמנה. בעיניים בורקות תיאר בפניה את מכונית חלומותיו. תוכה כבר. נוצצת בחוף ונעימה בפנים. שלוש שנות אחריה בלא צורך לרכוש מפעם לפעם על מכסה המנוע בניסיון נואש לשכנעו להתעורר לחיים. אח... הוא התרועע אחרנית על כורסתו, הביט בעשר אצבעותיו המחורצות שיגעו כה רבות. הגיע הזמן.

והיא, להפתעתו, סירבה. אינה מוכנה. "בשום אופן." "לא יעלה על הדעת." "לא בא בחשבון".

כן, היא מבנה את הצורך ברכישת מכונית חדשה, יעילה וטובה, אבל מכונית מפוארת ומשוכללת, מושא חלומותיו של בעלה, אין היא מוכנה לרכוש.

הוא בשלו והיא בשלה, ולבסוף נמנו וגמרו ביניהם להציע את טענותיהם בפני אחד מגדולי התורה, אשר ישמע את דבריהם ויכריע כדת מה לעשות.

הפליגו השניים במכונית הסובארו החבוטה, ותוך זמן קצר מצאו את עצמם בביתו של תלמיד חכם מופלג, אשר רבים משחרים לפתחו לקבל עצה ותושייה, ברכה והצלחה.

הנה, נפתחה דלת חדרו של הרב, וזוג אפוף יגון פילס את דרכו החוצה בראש שפוף. "הבא בתור" הכריז מי שהכריז, ומיודעינו פסעו אל החדר פנימה. הוא לחץ את ידי הרב בהתרגשות, התיישב, ופלט את אשר על לבו.

"כבוד הרב," אמר, תוך שהוא שוקל היטב את מילותיו, "יש לי ברוך ה' עסק גדול, ממון בשפע ...

"כן, כן," עודדו הרב, לכשחש מיודענו נבון קמעא, "המשך, המשך".

"ובכן, יש לי גם בית יפה ומפואר ... **שון נתקעו** מילותיו. עיניו נתקלו בקירות ביתו הישנים של הרב, בעמודיו המתכת שעוד זכו לראות את זקנו של הרב הישיש שחור כפחם. במכשיר הטלפון בעל החוגה, בכסאות העץ שדמו למדפים בחנות מכולת. והוא, "מפואר" יפה".

"המשך, המשך."

"ובכן, אני רוצה לרכוש מכונית יקרה". וכשעיניו מושפלות המשך, "מפוארת ומשוכללת חלף מכונית החבוטה".

"שיהיה לך לבריאות," חיך הרב, "ותסע בדרכים טובות".

הרב כבר שיקע את עיניו בגמרא שלפניו, אשר בה הוא מעיין בזמן הפנוי שבין יציאת המבקשים את עצתו וכניסת הבאים אחריהם, אך הוא הבחין, כי היושבים לפניו אינם זעים ואינם נעים.

"המשך המשך."

"ובכן, רעייתו שתחי' מתנגדת לכך.

"מדוע?"

-אני מפחדת מעין הרע. מאנשים שעלולים לקנא בנו בגין הצלחתנו הכלכלית".

"ענין הרע???"

"ימאד מפחדת".

הרב הסיר את משקפיו, התקרב למיודענו החושש מעין הרע, הביט לתוך עיניו ושאל:

"סיימת את השי"ס?"

"ימה???"

"אני יכול לבחון אותך על השי"ס?"

הוא פער את עיניו בתמהון. לכשייצא החוצה, החליט, בידוק אם לא טעה בכתובת.

"לא! לא סיימתי את השי"ס. אבל מה בקשר ל..."

"שמא תרשה לי לבחון אותך על סדר אחד,

סדר נזיקין, או סדר נשים, איזה מהם

שתבחר?"

"וילא! לא סיימתי סדר כל שהוא. אבל מה

בקשר ל..."

"אולי אוכל לבחון את ידיעותיך במסכת

מסויימת השגורה על פיד?"

"וילא, כבוד הרב. איני יודע מסכת שלמה על

בוריה, אבל מה בקשר ל..."

"חבבני, אוכל לבחון את ידיעותיך בפרק אחד

מתוך מסכת כל שהיא שתבחר בה?"

המשך בעמוד הבא

שלוש שיטות לחישוב שנת השמיטה

אנו, תושבי ארץ ישראל, רגילים למחזוריות של שנת השמיטה, הפוקדת את ארצנו אחת לשבע שנים. יש לציין, כי אנו נוהגים לקבוע את שנת השמיטה לפי שיטת הגאונים, הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"י הל' ו') ורש"י. אולם, רבנו תם חישוב את השנים וטען, כי יש להקדים את שנת השמיטה בשנה אחת, ואילו לדעת הראב"ד (בהשגות שם), גם בימינו יש להתחשב בשנת היובל כשם שנהגו בזמן שבית המקדש היה קיים, ולפיכך, אחת לחמישים שנה חל הפרש בן שמונה שנים בין שנת שמיטה אחת לתברתה. להלכה, הורו כל הפוסקים כדעת רש"י והרמב"ם, והמהרשד"ם (שו"ת יו"ד סי' קצ"ב) אף כתב, כי חכמי צפת הטילו חרם כללי על השומר שתי שמיטות לחומרא.

בעל ה"כסף משנה" (שם) עוסק בדברי הרמב"ם המופיעים באגרת על נושא זה, ומצביע על קושיה עצומה. הרמב"ם כתב, כי לדעת הגאונים, אשר כשיטתם אנו נוקטים בחישוב שנות השמיטה, "קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא", כלומר, קדושת ארץ ישראל שחלה עם כניסת בני ישראל לארץ ישראל, לא פקעה עם עזיבתם את הארץ. לכאורה, אם כן, מדוע אין מתחשבים בשנת היובל גם בימינו.

ה"חזון איש" (שביעית סי' ג' ס"ק ה') עוסק בדברי רמב"ם זה ומבאר בהרחבה את הקושיה על דבריו. לכאורה, אם נתקן את הגירסה שבאגרת זו על ידי הוספת המלה "לא", כך שהגאונים סוברים כי "קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא", הדברים מתיישבים היטב. שכן, מאחר שבזמנינו אין ארץ ישראל קדושה, גם שנת היובל, התלויה בקדושת הארץ אינה נוהגת, וממילא, יש לחשב את שנות השמיטה ללא שנת היובל. ברם, מאחר שנפסק, שהארץ התקדשה לעולם, אין ניתן לגרוס כן בדברי הרמב"ם באגרתו, והתנמיה נותרה על כנה [הארץ התקדשה לעולם, אך דיני היובל מותנים בשיבת רוב ישראל על אדמתם].

דף יז/ב קרובי עבודה עבודה היא

מדוע אסור בשבת לייבש דיו כתיבה?

שאלה מעניינת נשאל הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל. בימים עברו, טרם המצאת מכשירי הכתיבה המודרניים, נהגו לטבול קסת בדיו, לכתוב, ולאחר מכן להעביר נייר סופג על הדיו הלחה, כדי לייבשה. יהודי ששימש כעוזרו של רופא נכרי, ביקש לדעת כיצד מתייחסת ההלכה לפעולת ייבוש זו בשבת. מחד גיסא, יש לאסור זאת, משום שכל עוד הדיו לח אין הוא נחשב ככתב עמיד (יחלקת מחוקק סי' קכ"ד), והמייבשו משלים את מלאכת הכתיבה. אולם, מאידך גיסא, דיו זה עתיד להתייבש מעצמו, ופעולתו של העוזר היהודי אינה אלא מזרזת את הייבוש. הנידון שלפנינו הוא, איפוא, אם יש לאסור פעולת זירוז של מלאכה שתבצע מעצמה בלאו הכי.

בסוגייתנו מבואר, כי זר - שאינו כהן - אינו רשאי להקריב קרבנות, ולפיכך, אם הוא הפך את בשר הקרבן על גבי המזבח וזרז את הקרבנות, הרי הוא חייב מיתה. הרי לנו, מסיים בעל "הר צבי", כי גם זירוז פעולה, שהיתה אמורה להתבצע מעצמה, נחשב כמעשה מושלם ואסור לעשותו (עיי' ריטב"א).

על בסיס הלכה זו נולד דין "מגיס" (עיי' שבת יח/ב ו"שולחן ערוך" או"ח סי' רנ"ב סעי' א'), שלפיו אסור לבחוש בשבת בתכולתו של כלי השווה על הפלטה, משום שפעולה זו מזרזת את בישול המאכל, והעושה כן בשוגג חייב חטאת. כמו כן, גם המסיר את מכסה הכלי השווה על הפלטה בשבת, אינו רשאי להחזירו על הכלי אם התבשיל אינו מבושל כל צורכו (עיי' ו"שולחן ערוך" או"ח סי' רנ"ד סעי' ד'), משום שגם כיסוי הכלי נחשב כפעולת זירוז. [עיי' בספר "מלאכת שבת" להגר"מ שטרן שליט"א עמ' ק"א, כי יש להימנע מכך גם כאשר המאכל מבושל כל צורכו].

דף יט/א דרב ששת מחליף

הסגת גבול - החלפת שמות החכמים

אמר רבי שמעון בר יוחאי (ספרי דברים פסקא קפ"ח), כי אסור להחליף את "דברי רבי אליעזר בדברי רבי יהושע, ודברי רבי יהושע בדברי רבי אליעזר", שנאמר "לא תסיג גבול רעד" (עיי' יעמק הנצי"ב). רשב"י רוצה בזאת להזהיר את תלמידי החכמים שיקפידו לומר דבר בשם אומרו, ולא בשמו של חכם אחר (ספרי דבי רב). אמנם, כמובא בסוגייתנו, כאשר רב ששת היה מצטט את דברי רבי עקיבא ורבי אליעזר במשנתנו, פעמים שהחליף ואמר את דברי רבי עקיבא בשם רבי אליעזר וכן להיפך. אלא, שרש"י מפרש על אתר, שהחלפה זו נעשתה אך ורק בקשר לאמור במשנתנו, אשר בה רבי אליעזר ורבי עקיבא לומדים הלכה זהה משני מקורות שונים. ומאחר שבפעול אין הם חולקים בהלכה למעשה, לא חשש רב ששת להחליף את שמותיהם.

לדעת הנצי"ב (שם) האיסור להחלפת שמות החכמים נובע גם מהחשש, שמא כאשר הדורות הבאים אחריהם יבקשו לתהות אחר דעתו של חכם זה או אחר בנושא שלא פורש על ידו, הם יבקשו להסיק זאת מדבריו בנושא אחר. לפיכך, לדבריו, עדיין יש להבין היאך החליף רב ששת את מקורות הדרשות של רבי עקיבא ושל רבי אליעזר, אחר שמאופן הדרשות ניתן ללמוד על התייחסותם לנידונים הלכתיים אחרים.

בהקשר לכך מציינים המפרשים את דברי התלמוד הירושלמי (שבת פ"א הל' ב'), כי מקובל שלא להסתמך על מקורות של שמועות שנמסרו מפי רב ששת, משום שהוא היה סגי נהור, ופעמים שמע דבר הלכה ולא ידע ממי שמעה. ממילא, לא נגרמה כל תקלה על ידי החלפת שמות התנאים על ידו (ימקור החסד" על ספר חסידים, אות תקפ"ו).

דף כ/ב נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה

"יגם זאת לא". השיב במבוכה, אך אופיו הנחרץ לא הרפה, "כבוד הרב, מה בקשר למכונתית?" - "כן, הגענו למכונתית. לדעתי, רעיתך אינה צריכה לחשוש שמא מאן דהוא יטיל בדך עין הרע. את הש"ס לא סיימת. סדר שלם בתלמוד אינך יודע. מסכת אחת אינה שגורה על פיך, ואף לא פרק בודד אחד אינו בידך! מי אם כן יקנא בדך?!"

בני הזוג נאלמו דום. הם קלטו. ללא אומר ודברים נפרד בעל הסובארו מהרב, והם יצאו את החדר.

כעבור חודש ימים, שבו בני הזוג אל הרב, שקיבלם במאור פנים בעודם נרגשים עד עמקי נשמתם.

"כן".

"כבוד הרב. באתי להבחן על פרק "אלו

מציאות"... אותה שעה, לא היה אדם מאושר בעולם מבעל הסובארו. שעה ארוכה הוא ישב לפני הרב והרצה לפניו דף אחר דף מן הפרק עליו שקד חודש ימים. גיבריל וחליל שמו לב כי מעסיקם טרוד בדבר דחוף ביותר. בכל רגע פנוי היה מתיישב על ארגז הכלים, מוציא ספר מנרתיקו ושוקע בקריאת האותיות הצפופות.

הוא הבין היטב את המסר. היום הוא כבר יודע אל מה צריך אדם לשים את לבו, ובעצמו הוא הולך ומפץ סיפור זה ברבים, למען ילמדו האנשים ויוסיפו לקח.

"אנו חיים בעולם הזה" הוא אומר. "נכון. אין ניתן להתעלם מכך. אולם, יהודי פקח מפריד העיקר לטפל, בין האמות לדמיון, בין התוכן לקליפה ובין המחנה למראה עיניים. התורה היא העיקר, ואלה נשואות כל העיניים. ללימודה ולקיומה מופנים כל המאמצים, מאז ועד היום, ועד סוף כל הדורות. כל השאר, כן, אפשר, בסדר, ניתן, זה אנשי, רק לא לשכוח מה הוא העיקר".

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93

.....
בברכת התורה העורך

פנינים

דף כ/ב זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו

מנוחה נכונה...

"זכור ושמור בדיבור אחד". בבית מדרשו של רב שריא גאון ביארו, כי בכך העיד הקב"ה, כי הלוחות השניים אשר בהם נכתב "שמור", זהים באמיתותם ללוחות הראשונים בהם נאמר "זכור" (מהר"ם אלשקר סי' ק"ב).
הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א הוסיף, כדוע, כל יושבי תבל מבינים את הצורך ביום מנוחה שבועי. לפיכך אמרה תורה, "שמור", היינו: הבדל עצמך ממלאכה ביום השבת, אך "זכור", כי מהות יום זה היא מנוחה רוחנית, מעין עולם הבא (יטעם דעתי, שמות, עמ' קל"א).

דף יח/ב להבדיל ולהורות

בין החיה אשר לא תאכל

במסכת יומא (פב/ב) מסופר על שתי נשים מעוברות, אשר ביום כיפור התאוו למאכל שריחו הגיע לנחיריהן. רבי הקדוש ייעץ, כי ילחשו באוזניהן כי יום כיפור היום ושמה יוותר על תאוותן בשל כך.

סופו של דבר אחת הנשים הסכימה, וזכתה לבן גדול, הלא הוא רבי יוחנן. זולתה, שלא ויתרה על תאוותה, ראתה לדאבונה את בנה יוצא לתרבות רעה.

רמז נפלא לכך דרש הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל: בתורה נאמר (ויקרא יא/מו): להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל. היינו, אם תרצה להבחין בין הטמא ובין הטהור, ולדעת איזה עובר יצא צדיק ואיזה רשע, תוכל לעשות כן על ידי התבוננות ב"חיה" - ב"יוולדת" בלשון המקרא - האוכלת ביום כיפור, אשר ממנה יצא בן רשע, ובחיה אשר לא תאכל וממנה יצא בן צדיק ("טללי אורות" ויקרא א' רכ"ו).

כתובת המערכת

רחוב הרב וגמן 1 ת.ד. 471 בני-ברק
טל. 03-6160657 פקס. 03-5780243

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות הדף היומי"

בעברית או באנגלית

בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות ל-dafyomi@hadaf-hayomi.com

hayomi.com

פקס: נא לפנות לפקס 153-3-5748272

נקודות הפצה בחו"ל

ארצות הברית: ניתן לקבל את הגיליון

"מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית

מידי שבוע בדואר לפרטים בטל. 718-253-6218

ניו ג'רסי: משפ' פרי 201-871-5850

לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880

אנגליה: לונדון: יחזקאל אברם 44+ (0)8700-416000

מנצ'סטר: שמואל קאהן 07976402928

קנדה: מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לסק 514-2744160

טורונטו: הר"ר דניאל כאהן 416-182-3848

אוסטרליה: הר"ר יחזקאל בראון 613-95300217

בלגיה: הר"ר יעקב סנדורביץ 0475-263759

ברזיל: הר"ר יהושע פסטרנקה 011-30513955

ונצואלה: הר"ר סעדיה שוקרון 552-66-25 (0058212)

מכסיקו: הרב שאול מלאח 251-02-46 (0052555)

צרפת: הר"ר יהודה בוכינר 333-88140301

שווייץ: הר"ר רפאל מוסבכר 014620030

"מאורות הדף היומי"

בית המדרש למגיד שיעור דף היומי,
סוכטשוב

בשורה לתושבי מושב גמזו

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה
לייסד שיעור חדש בדף היומי

בביהכ"נ הספרדי

בביהמ"ד ע"ש

"פרופ' יהודה לוי ז"ל"

בשעה 21:00-21:50 בערב

ע"י מגיד השיעור

הרב איתמר ליברמן שליט"א

הציבור מוזמן

"מאורות הדף היומי"

בית המדרש למגיד שיעור דף היומי,
סוכטשוב

בשורה לתושבי אור-יהודה

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה
לייסד שיעור חדש

בסוגיות הדף היומי

בחברת "מג"ק"

תעשיית תוכנה

רח' הפלדה 5

בכל יום שלישי בשעה 4:45 אחה"צ

ע"י מגיד השיעור

מרבני בית מדרשנו

הציבור מוזמן

לעילוי נשמת

הר"ר ראובן גומבו ז"ל ב"ר צבי ז"ל
וזוגי מרת ראדל גיטל ע"ה ב"ר שמואל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מרת שרה רבקה זיכר ע"ה
ב"ר דוד וחיה ז"ל נלב"ע י"א אדר א' תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מרת פרחיה גור ומשפ' שיחי - ב"ב

מזלע י"ט נשים הנוהגות להתפלל תפילות ערביות בליל שבת?

כידוע, נשים אינן חייבות בתפילת ערבית, מאחר שהיא תפילת רשות, אשר בני ישראל קיבלו אותה על עצמם, אך לא בנות ישראל (י"משנה ברורה" סי' ק"ו ס"ק ד'). אולם, יש נשים הנוהגות להתפלל תפילת ערבית בליל שבת. במאמר הבא נעמוד על פשרו של מנהג זה, המבוסס על שני כללים הלכתיים: **א.** "כל ישראל ערבים זה לזה. **ב.** חובת הקידוש על היין, מן התורה או מדרבנן.

שומע כעונה: מנהג ישראל הוא, שראש המשפחה מקדש על היין בליל שבת, ושאר בני הבית יוצאים ידי חובתם בקידוש זה. כאשר המקדש עדיין לא יצא ידי חובת מצווה זו, אזי, שומעיו יוצאים ידי חובת הקידוש מדין "שומע כעונה". כלומר, השומע נחשב כמי שאומר בעצמו את ברכת הקידוש, ובכך יצא ידי חובה.

אלא, שפעמים המקדש עצמו אינו מקיים מצווה בברכה זו, משום שהוא כבר קידש קודם לכן ויצא ידי חובת הקידוש. בשלב זה אנו משתמשים בכלל "כל ישראל ערבים זה לזה", הקובע, כי כל יהודי ערב לקיום המצוות של חברו. מעתה, כפי שערב לחוב מסויים פורע את חובו של הלווה, כך גם הערב למצוותו של חברו, רשאי לברך עבורו ולהוציא ידי חובה.

מצוות עשה מן התורה לקדש את יום השבת, שנאמר (שמות כח) "זכור את יום השבת לקדשו". בסוגייתנו מבואר, כי מצווה זו חלה גם על הנשים, אף על פי שהן פטורות מכל מצוות עשה שהזמן גרמא [מצווה שחובה מותנה במועד מסויים, כגון, לולב - תקיעת שופר ועוד], מאחר ש"זכור" ו"שמור" בדיבור אחד נאמרו, וכל החייב בשמירת השבת, חייב בזכירתה על ידי קידוש. ומאחר שהנשים חייבות בשמירת השבת, שהרי הן חייבות בכל מצוות לא תעשה, הן חייבות גם בקידוש.

קידוש על יין, מן התורה או מדרבנן: אלא, שנחלקו הראשונים אם מן התורה מצוות הקידוש נאמרה על היין. לדעת הרמב"ם (הל' שבת פרק כ"ט הל' ו'), מן התורה די בקידוש השבת על ידי אמירת דברים בשיבחה, וחכמים הם שתקנו לקדש אותה על היין. לעומת זאת, לדעת רש"י (ברכות כ"ב ד"ה "קידוש"), ציווי התורה כולל בתוכו את החיוב לקדש על היין, ואילו בעלי התוספות (בסוגייתנו ד"ה "נשים") הסתפקו בדבר.

הבעל חייב קידוש מדרבנן, האשה - מדאורייתא: והנה, ראש המשפחה, אשר שב לביתו לאחר תפילת ליל שבת בבית הכנסת, כבר שבח את השבת באמירת "ויכולו", וממילא, לדעת הרמב"ם, כבר יצא ידי חובת קידוש היום מן התורה, כי מן התורה אין חובה לקדש את השבת על היין. ואילו האשה, עדיין חייבת בקידוש מן התורה, שהרי היא לא התפלה ערבית של ליל שבת. במקרה זה, הבעל אינו יכול להוציא את אשתו ידי חובת קידוש, מדין "שומע כעונה", משום שהבעל חייב בקידוש על היין מדרבנן, ואילו היא חייבת בקידוש מדאורייתא.

"כל ישראל ערבים, האומנם כל? אלא, שלכאורה, יכולה האשה לצאת ידי חובת הקידוש משום ש"כל ישראל ערבים זה לזה", ובעלה הלא ערב לכך שהיא תקיים מצוות קידוש, ואין הוא גרוע מאדם שכבר קידש הרשאי לקדש פעם נוספת עבור חברו. אולם, בעל ה"דגול מרובה" (סי' רע"א) מפקפק במוסכמה, הנראית לנו ברורה, כי הערבות ההדדית לענין המצוות כוללת בתוכה גברים ונשים גם יחד. יתכן, הוא כותב, שלדעת חלק מן הראשונים, אין הגברים ערבים לקיום מצוות הנשים (נהא מוכיח מהרא"ש (ברכות פ"ג) שאשה אינה עריבה לרעותה, ולפיכך הוא מסתפק בדן ערבות בין גברים לנשים). אין, איפוא, אשה זו יכולה לצאת ידי מצוות הקידוש בליל שבת בשמיעתו מבעלה, אלא עליה לקדש בעצמה! לפיכך, נהגו אותן נשים להתפלל תפילת ערבית של ליל שבת, ובכך הן יוצאות ידי חובת קידוש מן התורה, וממילא, חיובן זהה לזה של בעליהן, ואזי הן יוצאות ידי חובת הקידוש מדין "שומע כעונה"...

אמנם, גם לפי שיטה זו, די בכך שהאשה תאמר "ויכולו" לפני הקידוש, או אף "גוט שעבס" ואין היא חייבת להתפלל תפילת מעריב. מכל מקום, חידושו זה של ה"דגול מרובה" אינו מוסכם כלל ועיקר על דעת שאר הפוסקים, אשר לדעתם, הכלל "כל ישראל ערבים זה לזה" מקיף גברים ונשים גם יחד (נע"י ברעק"א (בהגהותיו על השו"ע סי' רע"א ובשו"ת סי' ז'), שאין כוונת הרא"ש לומר שאין דין ערבות בין אשה לרעותה, וכן נקט ה"משנה ברורה", שם ס"ק ה'). אמנם, יעויי ב"ביאור הלכה" סי' תרפ"ט ד"ה "ונשים", שהשאיך דין זה בספק. ועיי' "שמירת שבת כהלכתה" פ' נ"א סעי' ט"ז].

לעילוי נשמת

מרת אסתר חיה שרה קמני ע"ה
ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע ז' אדר א' תשמ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הנוצחה ע"י נכדה ידידנו

הר"ר יהודה דויטש ומשפ' שיחי - רמת גן

לעילוי נשמת

מרת רחל פלדמן ע"ה
ב"ר מנחם מנדל הלוי ז"ל נלב"ע ד' אדר
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הנוצחה ע"י

הר"ר שלמה ורות פלדמן שיחי - גבעתיים